

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Vol. 16. pp. 199–203. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2016_16_3_50 (Accessed 11 May 2023). [in Ukrainian].

7. Yopa, T.V. & Ostapov, A.V. (2021). Adaptatsiia studentiv-pershokursnykiv do umov navchannia u zakladakh vyshchoi osvity [Adaptation of first-year students to study conditions in institutions of higher education]. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical sciences*. No. 2 (2). pp. 16–27. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2021_2\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2021_2(2)_4) (Accessed 22 Apr. 2023). [in Ukrainian].

8. Oleksiuk, V.R. (2022) Adaptatsiia studentiv-pershokursnykiv do navchannia v zakladi vyshchoi osvity [Adaptation of first-year students to study at a higher education institution]. *Habitus*. Vol. 33. pp. 123–127. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2022_33_23 [in Ukrainian].

9. Pershyna, A.V. (2011). Psykholohichni chynnyky adaptatsii studentiv do navchannia u VNZ [Psychological factors of students' adaptation to university studies]. *International scientific forum: sociology, psychology, pedagogy, management*. Vol. 5. pp. 124–135. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2011_5_16 (Accessed: 21 May 2023). [in Ukrainian].

10. Potopa, K.L. (2011). Sotsialno-pedahohichni umovy aktyvizatsii adaptatsii studentiv molodshykh kursiv do nav-

channia u vyshchych zakladakh osvity [Socio-pedagogical conditions for intensification of adaptation of junior year students to study in higher educational institutions]. *Bulletin of Zaporizhzhya National University. Pedagogical sciences*. No 3. pp. 113–118. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_pe_d_2011_3_26 (Accessed: 21 May 2023). [in Ukrainian].

11. Rohachova, T. (2016). Psykholohichni problemy studentiv na pershomu rotsi navchannia VNZ: prychny vynyknennia ta mozhlyvosti podolannia [Psychological problems of students in the first year of higher education: causes of occurrence and possibilities of overcoming]. *Psychology and personality*. No. 2 (2). pp. 228–236. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2016_2\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2016_2(2)_23) (Accessed: 22 Apr. 2023). [in Ukrainian].

12. Tarasova, T.B. (2019). Adaptatsiia pershokursnykiv do orhanizatsiinykh form navchannia v zakladi vyshchoi osvity [Adaptation of first-year students to organizational forms of education in a higher education institution]. *Physical and mathematical education*. Vol. 3. pp. 150–156. Available at: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fmo_2019_3_24 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.06.2023

УДК 378.6:355.092.1

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.283878>

Михайло Короткіх, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри тактики та загальновійськових дисциплін
Військової академії (м. Одеса)

Юрій Лісніченко, кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник кафедри тактики та загальновійськових дисциплін
Військової академії (м. Одеса)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності. З'ясовано, що підготовка майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах націлена на високу мотиваційну спрямованість, самоактуалізацію, виконання функціональних обов'язків, наполегливе особистісно-професійне зростання, продуктивну підготовленість до застосування новітніх досягнень науки та техніки, ефективне використання новітніх технологій і сучасних військових систем озброєння і техніки, практичну підготовленість майбутніх офіцерів до виконання військового обов'язку й захисту Вітчизни, формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: вищі військові навчальні заклади; система підготовки майбутніх офіцерів; професійна компетентність; фахова підготовка; майбутні офіцери.

Літ. 15.

Mychaylo Korotkich, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Tactics and Combined Military Disciplines Department,
Military Academy (Odesa)

Yurii Lisnichenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Head of the
Tactics and Combined Military Disciplines Department,
Military Academy (Odesa)

CURRENT ISSUES OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE OFFICERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The article substantiates the principles of formation of professional competence of future officers in the process of professional training. It was found that the training of future officers in higher military educational institutions is aimed at a high motivational orientation, self-actualization, awareness of the social significance of national, performance of functional duties, persistent

personal and professional growth, productive readiness to apply the latest achievements of science and technology, effective use of the latest technologies and modern military systems of weapons and equipment, practical preparation of future officers for military duty and defense of the Motherland, formation of professional competence of future officers in the process of professional training. It was found that the formation of professional competence of future officers in the process of professional training should ensure the comprehensive acquisition of thorough special professional knowledge in tactical and tactical-special training, practical skills in managing high-tech samples of weapons and military combat equipment, combat training skills and mastery of modern methods of conducting combat operations, formation of high culture and morality, skillful performance of official duty and strengthening of moral-psychological and combat qualities, readiness to perform military-professional activities. An attention is focused on the urgent issues of the formation of professional competence of future officers in the process of professional training, namely: acquisition of the appropriate level of mastery of theory, military training methods, strategy and tactics of military art, professionalism in accordance with the tasks and goals of training of the Armed Forces of Ukraine; strengthening the practical training of future officers in the process of professional training by directing it in accordance with the training standards of the Armed Forces of Ukraine and the transition to NATO standards; ensuring systematic knowledge of military affairs of future officers; provision of special, technical and tactical (tactical-special) training, field training, high combat readiness in accordance with the modern requirements of the qualification characteristics of the training of future officers; improvement of in-depth knowledge of military and professional affairs, acquisition of professional skills in the application of the latest achievements of science and technology; improvement of comprehensive and harmonious upbringing, deepening of the sense of duty and responsibility and devotion and readiness to protect Ukraine.

Keywords: higher military educational institutions; system of training future officers; professional competence; professional training; future officers.

Постановка проблеми. Стратегія державної політики всеохопної оборони України передбачає модернізацію системи військової освіти, створення сучасних, мобільних і боєздатних сил оборони, які стануть невід'ємною складовою вільної, заможної, демократичної і правової України [13]. Державна політика у питанні професійної військової підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах України, здійснюється відповідно до Закону України “Про вищу освіту” (2014), Закону України “Про Збройні Сили України” (1991), Закону України “Про оборону України” (1992), Національної доктрини розвитку освіти (2002), рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про нову редакцію Воєнної доктрини України” (2015), рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегію національної безпеки України” (2015). Це обумовлює необхідність та акцентує увагу на проблемі формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Нині розвиток систем військової освіти, підготовка нової генерації офіцерських кадрів до професійної діяльності – одне із важливих завдань у Програмі реформування і розвитку Збройних Сил України. Вагомим показником забезпечення якісної фахової підготовки майбутніх українських офіцерів відповідно до сучасних вимог є формування професійної компетентності до військово-професійної діяльності, що матиме перевагу за умов: поєднання концептуальної військової підготовки фахівців з формуванням нової ідеології стандартів вищої військової освіти; забезпечення професійної підготовки висококваліфікованих військових фахівців відповідно до законодавчих документів і законів України та сучасних вимог пов'язаних з інтеграцією держави в ЄС та НАТО; орієнтації військової освіти на запити суспільства з удосконаленням системи про-

фесійної військової освіти, наповненням їх сучасним гуманістичним змістом; імплантації в освітній процес інноваційної політики військової підготовки, удосконалення та впровадження сучасних педагогічних технологій у військовій освіті, оновлення навчальних теорій і методики на оволодіння теоретичними знаннями і практичними навиками, посилення військово-практичної спрямованості навчання з загальновійськовою, тактичною, тактико-спеціальною, військово-технічною і військово-спеціальною підготовкою; підвищення якості підготовки військових фахівців із високим рівнем професіоналізму, інтелектуального розвитку, загальної та військово-професійної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах наукові розвідки висвітлювали А. Галімов, О. Діденко, Д. Іщенко, А. Зельницький, М. Науменко, В. Полук, Ю. Приходько, В. Телелим, І. Толлок, Ю. Черних, В. Ягупов та ін.; питання підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах вивчали дослідники П. Вишневський, Н. Генералова, В. Георгієв, Н. Зеленська, А. Зельницький, О. Михайлинин, М. Нецадим, В. Телелим, О. Торічний, В. Полук, Н. Саханський, С. Сінкевич, С. Сердюк, Р. Серветник, В. Стасюк, П. Удовенко, В. Уліч, А. Шабалдак, В. Ягупов та ін.; теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – науковці О. Євсюков, О. Лагодінський, Ю. Приходько та ін.; вивчення специфічних факторів формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки – В. Георгієв, С. Кашлун, Ю. Козловський, М. Криштанович, О. Маслій, А. Машталер, О. Торічний, М. Хрупало, А. Шевченко та ін.

Метою статті є розгляд актуальних питань формування професійної компетентності майбутніх

офіцерів у процесі фахової підготовки. Завдання дослідження: 1. Теоретично обґрунтувати засади формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки. 2. Виявити актуальні питання формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Стратегія держави в освітній політиці вищих військових навчальних закладів й підготовки офіцерських кадрів для Збройних Сил та інших військових формувань України, розв'язання завдань військово-професійної освіти здійснюється на основі державного замовлення відповідно до Закону України “Про освіту”, Концепції військової освіти в Україні, Воєнної доктрини України, Закону України “Про Збройні Сили України” з урахуванням цілісності військової освіти, важливості суспільного інтересу на професійну готовність майбутніх офіцерів, посилення професіоналізму військових фахівців, забезпечення якісної підготовки захисника Вітчизни з формуванням професійної компетентності для практичної військово-професійної діяльності [6; 7; 8]. У постанові “Про трансформацію системи військової освіти” наголошено про “забезпечення та організація спільної централізованої підготовки офіцерського складу оперативного та стратегічного рівня Збройних Сил та інших складових сил оборони, постійне оновлення змісту військової освіти з метою набуття військовими фахівцями нових компетентностей з підготовки і застосування військ (сил) у складі об'єднаних сил, здійснення заходів оборонного планування, операційної сумісності на основі методики підготовки, принципів і стандартів, прийнятих у збройних силах держав-членів НАТО, кращих національних традицій та досвіду ведення бойових дій у зв'язку із збройною агресією російської федерації” [12].

Звернімо увагу, що провідними завданнями фахової підготовки майбутніх офіцерів, на думку О. Євсюкова, є: уможливлення нарощення їх високого професійного рівня в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів; удосконалення та поглиблення інтелектуального потенціалу військових фахівців; примноження і поглиблення здібностей аналітичного мислення й опрацювання інформації, надбання умінь вміло вносити необхідні корективи у професійну діяльність та влучно приймати рішення досягати цілей в конкретних обставинах [4, 19; 5, 41]. На думку М. Хрупала, підготовка майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах визначається воєнною доктриною України та забезпечує досягнення професійного рівня бойової готовності й боєздатності, які гарантували б виконання основного завдання Збройних сил України – припинення вторгнення агресора та відбиття ворожих збройних сил [14, 1]. За баченням, Л. Гончаренка, О. Діденка, А. Зельницького, С. Кубіцького, В. По-

люка, В. Телелима, Ю. Приходько, підготовка майбутніх офіцерів для Збройних сил України спрямована на досягнення єдиної мети – забезпечення формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки, надбання професіоналізму до майбутньої військової діяльності та проводиться за відповідними спеціальностями, охоплюючи сукупність ґрунтовних й систематизованих знань, компетентнісних умінь, практичних професійних навичок з найвищою якістю, які дозволять майбутнім фахівцям ефективно виконувати посадові обов'язки. Ми також поділяємо позицію В. Георгієва, щодо “необхідності якісної підготовки українських воїнів, до дій у нестандартних умовах, які вимагають від військових фахівців особливих індивідуальних навичок у переміщенні та застосуванні зброї” [3, 26–27]. Відзначимо, що підготовка майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах має на меті високу мотиваційну спрямованість, самоактуалізацію через професію, усвідомлення суспільної значущості національних інтересів та національної безпеки держави, виконання функціональних обов'язків, наполегливе особистісно-професійне зростання, набуття міцних теоретичних компетенцій стратегії і тактики військового мистецтва, продуктивну підготовленість до застосування новітніх досягнень науки та техніки, ефективне використання новітніх технологій і сучасних військових систем озброєння і техніки, практичну підготовленість майбутніх офіцерів (під час загальновійськової підготовки; тактичної підготовки (тактико-стройових і тактичних (тактико-спеціальних) заняттях, тактичних навчаннях (військово-технічних і військово-спеціальних навчань); спеціальної підготовки (польових, тренувальних, практичних, комплексних заняття); вогневої підготовки; стройової підготовки; фізичної підготовки тощо) до виконання військового обов'язку та захисту Вітчизни за будь-яких умов, нарощення військово-професійної майстерності, формування професійної компетентності у процесі фахової підготовки.

У цьому контексті М. Нецадим наголошує, що формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки у вищих військових навчальних закладах має передбачати нові підходи щодо розвитку військової освіти, потребує оновлення про повноваження та місце військового фахівця в сучасному цифровому суспільстві в умовах інтеграційних світових процесів і воєнних конфліктів тощо [10, 132]. Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів взаємопов'язане з підготовкою військових фахівців за рівнями вищої та військової освіти, відповідною освітньою програмою, методичною, науковою, науково-технічною, інноваційною і виховною діяльністю у вищих військових навчальних закладах [15, 223]. Водночас В. Ягупов, М. Науменко, А. Лігоцький розглядають

актуальні питання формування професійної компетентності майбутніх офіцерів пов'язаними із вдосконаленням системи підготовки майбутніх офіцерів відповідно до стандартів країн-членів НАТО, управлінням і організацією освітньої діяльності за оновленими освітніми програмами, цілісністю методології викладання, науковим обґрунтуванням педагогічних принципів, підвищенням рівня бойової практичної підготовки та готовності до професійної діяльності, компетентнісним зростанням індивіда, формуванням нового стилю військового лідерства спрямованих на добросовісність і готовність до національної безпеки та оборони Вітчизни [2]. У цьому контексті доцільно зазначити, що формування професійної компетентності майбутніх офіцерів пов'язане із зорієнтованістю на світовий і загальноєвропейський військовий освітній простір, опануванням сучасних новітніх досягнень військової техніки та озброєння, надбанням технічної підготовки з врахуванням сучасних видів і форм військової збройної боротьби, безперервним збагаченням особистісної дисциплінованості та професіоналізму прийняття правильних управлінських рішень, удосконаленням військово-професійної культури, набуттям реального стану стресостійкості та бойової готовності майбутніх офіцерів в умовах воєнного стану, посиленням високого бойового духу та патріотизму, інтегративністю здійснювати діяльність кваліфікованого фахівця офіцерського складу та вмілого керівника підрозділів, здатного навчати та виховувати підлеглих як у мирний час, так і в умовах ведення бойових дій, а також проведення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони.

Аналіз останніх досліджень та публікацій уможливив встановити, що формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки має забезпечити комплексне набуття ґрунтовних спеціальних фахових знань з тактичної та тактико-спеціальної підготовки, практичних вмінь управління високотехнологічними зразками озброєння й військовою бойовою технікою, навичок бойової підготовки та володіння сучасними методами ведення бойових дій, умінь управління підрозділами при підготовці та в ході ведення тактичних дій, сформованості високої культури та моралі, вмілого виконання службового обов'язку та зміцнення морально-психологічних й бойових якостей, готовності до виконання військово-професійної діяльності, надбання компетенцій виконання професійних завдань для забезпечення воєнної безпеки держави.

При цьому акцентуємо увагу на актуальних аспектах формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів, а саме: набуття належного рівня оволодіння теорією, методикою військового навчання, стратегією і тактикою військового мистецтва із гумані-

зацією та демократизацією військово-дидактичного процесу, професіоналізму відповідно до поставлених завдань і мети підготовки Збройних сил України; зміцнення практичної підготовленості майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки із спрямування її згідно зі стандартами підготовки Збройних сил України та переходом до стандартів НАТО; забезпечення системності знань військової справи майбутніх офіцерів, озброєння їх методологією бойової підготовки та психологічної готовності з урахуванням особливостей службових обов'язків в особливий період та мирний час; забезпечення спеціальної, технічної та тактичної (тактико-спеціальної) підготовки, польової виучки, високої бойової готовності відповідно до сучасних вимог кваліфікаційних характеристик підготовки майбутніх офіцерів; удосконалення матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення освіти, глибокого знання військово-професійної справи, набуття фахової майстерності на застосуванні новітніх досягнень науки та техніки; зміцнення патріотичних, морально-психологічних, бойових, військово-професійних якостей майбутніх офіцерів; удосконалення всебічного й гармонійного виховання, поглиблення почуття обов'язку й відповідальності та відданості й готовності до захисту України.

У контексті дослідження вважаємо доцільним виокремити особливості формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки, а саме: удосконалення сучасної моделі військової освіти відповідно до державного замовлення і взаємосумісності збройних сил держав-членів НАТО, державних стандартів освіти, професійної готовності майбутніх офіцерів за стандартами НАТО, забезпечення цілісності ефективної практичної підготовки до виконання службово-бойових і бойових завдань у мирний і воєнний час; професійна спрямованість із врахуванням відповідності цілей і змісту навчання, майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки на загальновійськову компетентність і готовність до якісного виконання завдань за призначенням [1, 12–18]; формування професійної готовності майбутніх офіцерів до виконання бойових завдань [11]; організація наукової, індивідуально-дослідницької діяльності майбутніх офіцерів з метою професійної підготовки, військової готовності до виконання функціональних обов'язків й завдань згідно з останніми досягненнями військової науки і техніки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відзначимо, що проблематика формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки є актуальною у галузі військової освіти. Сучасні Збройні Сили України потребують формування нової генерації офіцерських кадрів з урахуванням національної безпеки держави та інтеграції національної системи освіти в

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

європейське освітнє середовище. При цьому стратегічною ціллю підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах є формування високого професіоналізму й фахової компетентності, забезпечення професійної спрямованості на набуття військової справи, удосконалення практичних компетентностей, військово-професійної майстерності з метою успішного виконання службових обов'язків як у мирний час, так і в умовах воєнного стану. Зважаючи на актуальність дослідження, перспективи подальших досліджень доцільно зосередити на потенціалі педагогічних принципів формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневський П.Р. Удосконалення педагогічного управління навчальним процесом у вищому військовому навчальному закладі на основі інноваційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Національна академія державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2005. 205 с.
2. Військова освіта : зб. наук. пр. / за ред. В.В. Ягупов, М.І. Науменко, А.О. Лігоцький та ін. Київ : МОУ ГУКП НМЦВО, 2006. № 1 (17). 276 с.
3. Георгієв В.М. Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів високомобільних десантних військ у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький, 2015. 244 с.
4. Євсюков О.Ф. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі вищого військового навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2006. 172 с.
5. Євсюков О.Ф. Професійна компетентність майбутніх офіцерів як підґрунтя професіоналізму. *Модернізація освіти: пошуки, проблеми, перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практич. конф. Переяслав-Хмельницький : ІПАПНУ, 2006. С. 41–42.
6. Зельницький А.М., Удовенко П.І., Серветник Р.М. Компетентнісна модель випускника ВВНЗ – складова системи підготовки військових фахівців. *Вісник Національної академії оборони України* : зб. наук. пр. Київ : НУОУ, 2009. № 3 (11). С. 21–26.
7. Кабінет Міністрів України постанова від 15 грудня 1997 р. № 1410 Київ Про створення єдиної системи військової освіти. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-п> (дата звернення: 01.06.2023).
8. Концепція військової освіти в Україні. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%d0%bf> (дата звернення: 05.06.2023).
9. Медвідь М., Криворучко В. Удосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів військових частин (підрозділів) з охорони громадського порядку Національної гвардії України. *Молодь і ринок*. Щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2023. № 1/209. С. 64–69.
10. Нецадим М.І. *Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика* : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2003. 852 с.

11. Полюк В.С. Рівні інтеграційних процесів у системі вищої військової освіти. *Збірник наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”*. Хмельницький, 2014. № 1 (9). С. 104–108.

12. Постанова “Про трансформацію системи військової освіти”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.06.2023).

13. Указ Президента України № 121/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року “Про Стратегію воєнної безпеки України”. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 09.06.2023).

14. Хрупало М.М. Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів тилу засобами проєктної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2017. 20 с.

15. Яковенко В.Л. Основні компетенції офіцера в контексті Державної програми розвитку Збройних Сил України. *Військова освіта* : збірник. наук. праць. Київ, 2002. № 10. С. 218–223.

REFERENCES

1. Vyshnevskiy, P.R. (2005). Udoshkonalennia pedahohichnoho upravlinnia navchalnym protsesom u vyshchomu viiskovomu navchalnomu zakladi na osnovi innovatsiinykh tekhnolohii [Improvement of pedagogical management of the educational process in a higher military educational institution based on innovative technologies]. *Candidate's thesis*. Khmelnytskyi, 205 p. [in Ukrainian].
2. Viiskova osvita (2006). [Military education]. *Collection of scientific works*. (Ed.). V.V. Yahupov, M.I. Naumenko, A.O. Lihotskyi et al. 1 (17). Kyiv, 276 p. [in Ukrainian].
3. Heorhiiev, V.M. (2015). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnih ofitseriv vysokomobilnykh desantnykh viisk u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of professional competence of future officers of highly mobile landing troops in the process of professional training]. *Candidate's thesis*. Khmelnytskyi, 244 p. [in Ukrainian].
4. Yevsiukov, O.F. (2006). Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnih ofitseriv u navchalnomu protsesi vyshchoho viiskovohonavchalnoho zakladu [Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future officers in the educational process of a higher military educational institution]. *Candidate's thesis*. Kharkiv, 172 p. [in Ukrainian].
5. Yevsiukov, O.F. (2006). Profesiina kompetentnist maibutnih ofitseriv yak pidgruntia profesii onalizmu [Professional competence of future officers as a basis for professionalism]. *Modernizatsiia osvity: poshuky, problemy, perspektyvy: materialy mizhnar. nauk.-praktych. konf. – Modernization of education: searches, problems, prospects: materials of the international scientific and practical conf.* Pereiaslav-Khmelnytskyi. pp. 41–42. [in Ukrainian].
6. Zelnytskyi, A.M., Udovenko, P.I. & Servetnyk, R.M. (2009). Kompetentnisna model vypusknika VVNZ – skladova systemy pidhotovky viiskovykh fakhivtsiv [Competency model of a graduate of VVNIZ – a component of the training system of military specialists]. *Bulletin of the National Defense Academy of Ukraine*. Kyiv, 3 (11). pp. 21–26. [in Ukrainian].
7. Kabinet Ministriv Ukrainy postanova vid 15 hrudnia 1997 r. № 1410 Kyiv Pro stvorennia yedynoi systemy viiskovoi osvity [Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution of December 15, 1997 No. 1410 Kyiv On the creation of a unified system

ПРИРОДНИЧІ ЕКСКУРСІЇ У СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ГАЛИЧИНИ ЗА МІЖВОЄННОЇ ДОБИ ХХ ст.

of military education]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-p> (Accessed 06 June 2023). [in Ukrainian].

8. Kontseptsia viiskovoi osvity v Ukraini [The concept of military education in Ukraine]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%d0%bf> (Accessed 05 June 2023). [in Ukrainian].

9. Medvid, M. & Kryvoruchko, V. (2023). Udoshkonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv viiskovykh chastyn (pidrozdiliv) z okhorony hromadskoho poriadku Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Improvement of professional training of future officers of military units (units) for the protection of public order of the National Guard of Ukraine]. "Youth and market". Monthly scientific-pedagogical journal. Drohobych, Vol. 1 (209). pp. 64–69. [in Ukrainian].

10. Neshchadym, M.I. (2003). Viiskova osvita Ukrainy: istoriia, teoriia, metodolohiia, praktyka [Military education of Ukraine: history, theory, methodology, practice]. Kyiv, 852 p. [in Ukrainian].

11. Poliuk, V.S. (2014). Rivni intehratsiinykh protsesiv u systemi vyshchoi viiskovoi osvity [Levels of integration processes in the system of higher military education]. *College of Sciences Proceedings of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University "Ukraine"*. Khmelnytskyi, 1 (9). pp. 104–108. [in Ukrainian].

12. Postanova "Pro transformatsiiu systemy u viiskovoi osvity" [Resolution "On the transformation of the military education system"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text> (Accessed 10 June 2023). [in Ukrainian].

13. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 121/2021 Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku "Pro Stratehii u voiennoi bezpeky Ukrainy" [Decree of the President of Ukraine № 121/2021 On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 25, 2021 "On the Military Security Strategy of Ukraine"]. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (Accessed 09 June 2023). [in Ukrainian].

14. Khrupalo, M.M. (2017). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv tyly zasobamy proektnoi diialnosti [Formation of professional competence of future rear-line officers by means of project activities]. *Extended abstract of candidate's thesis*. 20 p. [in Ukrainian].

15. Yakovenko, V.L. (2002). Osnovni kompetentsii ofitsera v konteksti Derzhavnoi prohramy rozvytku Zbroinykh Syl Ukrainy [Basic competencies of an officer in the context of the State Program for the Development of the Armed Forces of Ukraine]. *Military education: collection of science works*. Kyiv, 10. pp. 218–223. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.06.2023

УДК 378.147:373.3

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287906>

Уляна Борис, кандидат педагогічних наук,
викладач Коломийського педагогічного фахового коледжу
Івано-Франківської обласної ради

ПРИРОДНИЧІ ЕКСКУРСІЇ У СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ГАЛИЧИНИ ЗА МІЖВОЄННОЇ ДОБИ ХХ ст.

У статті проаналізовано розвиток навчальних природничих екскурсій у початковій школі Галичини за міжвоєнного періоду ХХ ст. За результатами вивчення джерельної бази зроблено висновок, що порушена проблема завжди були предметом особливої уваги науковців, педагогів-практиків, методистів, освітніх та громадських діячів Галичини. Автори численних публікацій актуалізували природничі екскурсії (прогульки) як засіб навчання не тільки природознавства, географії, а й практично всіх навчальних предметів, увиразнили вимоги до методики проведення екскурсій, наголосили на їх освітньому, виховному значенні.

Ключові слова: природничі екскурсії; природознавство; географія; початкова школа; методика проведення екскурсій; Галичина; підготовка вчителів до проведення екскурсій.

Літ. 19.

Uliana Borys, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer,
Kolomyia Pedagogical Professional
College of the Ivano-Frankivsk Region

NATURE EXCURSIONS OF THE PRIMARY EDUCATION SYSTEM OF GALICIA DURING THE INTERWAR DAYS OF THE 20TH CENTURY

The article analyzes the development of educational nature excursions in an elementary school in Galicia during the interwar period of the 20th century. According to the results of the study of the source base, it was concluded that the raised problem was always the subject of special attention of scientists, practicing teachers, methodologists, educational and public figures of Galicia of the studied period. I. Herasymovych, I. Yushchynshyn, M. Kryviy, D. Malynivskyi, I. Petriv, D. Petriv, Ya. Romanenko and others. actualized nature excursions as a means of teaching not only natural science and geography, but also practically all educational subjects, specified the requirements for the methodology of conducting excursions, emphasized their educational functions, the importance of excursions as a method, form and means of studying the surrounding world, learning about the nature of the native land. It was found that the educational material of natural science programs and textbooks was compiled